

מסורת הש"ם עם הוספות

(א) כלים פרק י"ח מ"ט, (ב) [שנת קסה.], (ג) [ש'] תוספות שנת כו. ד"ה אין צו.], [לקמן דף כ.], (ד) [שם ע"ש.], (ו) [שנת לו. עירובין פו.], (ז) עירובין פו., (ח) לעיל ד.], (ט) לעיל יד.], (י) עיין עירובין עו ע"ב (כ) ב"מ פרק ח ה"ג, (ל) ויקרא יא לב, (מ) במדבר לא כ, (נ) שבת דף פג.], (ס) עי' ד"ש שם משנה ח.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומטהרת וכו' דחויא למדרסות אית כ"ל ואות ו' נמחק:

גליון הש"ם

גמ' תנ"ח וכו' איכא דרמי ליה מירמא. כעין זה לקמן דף לג ע"ב. ר"ה דף כו ע"ב. ב"ב דף יט ע"א ודף כו ע"א: תוס' ד"ה דלא חזי' וכו' ואפי' חישוב. עיין נדה דף ס ע"ב תוס' ד"ה צמטוליות:

לעזי רש"י

ל"ישק"א. פירוש כמין גומא הגדל צמיס (רש"י סוטה דף מט ע"ב ד"ה חילית). ע"כ הגדל בלאמי מ"ס (רש"י חולין דף טז ע"ב ד"ה צסימנא דלאגמא). יונ"ק. פירוש גמי, גומא (רש"י שמות ג, ג), מגג (רש"י עירובין דף נח ע"ב; פרה פ"ג מ"ט).

הגהות וצינונים

[א] [ע"י פ"י הערוך בערך שד א'] (גליון) מובא בדרינו חננאל בסוף העמוד, ולפי' זה הגי' כלפינו בגמרא. אולם מרש"י משמע שלי"ג "ולמיכת עלייהו" וכן ליתא בגמ' כתי"י (דק"ס) וע"ע דא"ה מאידי דרביטב"א: [ב] במשנה שבמשניות הגידסא אם גבוה **מן הארץ**: [ג] "בין מלמעלה" ליתא בכתי"י, ועי' מהר"ם (על תוס') שמשמע שרש"י ותוס' ל"ג ליה, ועי' תוי"ט בעירובין (פ"ח מ"ו): [ד] הר"ש (כלים פי"ח מ"ה) העתיק אצל הכותל רחוק כמלא (ועי' מדאה כהן): [ה] בד"ץ מבאי מרש"י שחוטט מלמעלה למטה, ועיין תר"ט במשנתנו: [ו] צ"ל דמי **מירמא** מתניתין אברייתא (מדאה כהן): [ז] בכתי"י וברש"י שבר"ף לארוג **בערב** סמוך (משלשן שתי וערב דק"מ): [ח] נד"ל מן **המים** (כ"ה במשנה עירובין וברפ"ד ליתא חיבת הים): [ט] צ"ל משמע ל"ה דמיררי **בכ"ף** (רש"י): [י] צ"ל **בין מלמעלה** בין מלמטה (מהרש"א וכו"ה בתוס' הרא"ש): [כ] כן הגיה המהרש"א וכו"ה בתוס' הרא"ש: [ל] כאן צ"ל מה שאיתא לקמן בסוף העמוד פירש גאון למיתב וכו': [מ] בספר הישר לד"ת (חלק התשובות סי' צח) מובא בשם רב האי גאון, וכן העתיק הערוך (ערך שד א) פ"י זה, ודאה הגר"צ על הגמרא: [נ] כפי' הערוך או קנבוס **לאשלא**: [ס] כפי' הערוך וסומכין אותה **בכותל** ויושבין עליה **היא** **בכ"י** חשובה:

ומסיד האלומות להשלים ז' טפחים כדי הכשר סוכה שפיד דמי מאחד שהסכך לשום סוכה בעלמא נעשית ואינה עשויה לישב אוצד שאין דרך בני"א להגדיש תלוי וכיון שתלה זה ונתבדר לשם סוכה הניחו לפיכך כשר ושאר השמועה פשוטה היא. (ג) פיר"ש גאון"י] **למיתב עליה** ולמיש' אשלא. ראויה היא לישב עליה ולטוות נעורת או פשתן או קנבוס אלא] שכל הנטווה גם צריך לישב הטווה ע"ג מקום גבוה כדי להפשיל וידר להפשיל וידר לקצהה] (כ"י כרעים וסומכין אותה ויושבים עליה וככלי"ז] חשובה ואע"פ שאינה מטה על מתכונתה לפיכך מיטמאת אברים ומיטהרת אברים הללו: המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם גבוהות מן הארץ כו'. תנן התם בעירובין פרק ח' בור שבין ב' חצירות כו' עד

חשק שלמה על ר"ח (א) כ"ה הגי' צנריימא לקמן כ וכן גרס רמ"ו גס כנאן. (ב) ר"ל דמ"מ אין לדייק ממנחי' כוותיה. (ג) מכאן עד סה"ד שיך למעלה סוף שורה ט':

סוכה

חבילָה, ציחד: ומטהרת חבילָה. אם טמאה היא אין טעילה עולה לה אצרים אצרים אלא מתקנה ומטעילה: לַמַּסְמְכִינָהּ אגודא. לקרנן אַלל הכותל הרחצ"י כמלא רוחב מטה ונותן ע"ים מן הכרעים ולכותל למראשותיה ולמרגלותיה: ומשדא אשלי. ונותן חבלים ומסרג וראויה למשכב ומטמא מדרס:

שיפא. לישק"א: ושל גמיו. יונ"ק:

שיריה. כגון נפתחה ונשתייר צה:

אע"פ. שפחותה עכשיו מכשיעור

לטומאה דתנן (כלים פ' כ"ז מ"ב) מפץ

ששה על ששה: אין מסבכין. הואיל

ומכלי קאתו ותחלתה היחה מקצלת

טומאת משכב הזב והנדה: גדולָה

מסבכין בה. דלאו כלי הוא דסתמא

לסינון: אף היא מקבילת טומאה.

קסצר סתמא לשכינה וכלי היא:

אלא שאין שם חלץ טפח. גוצה צמשך

אורך ורוחב שצעה טפחים כשיעור

סוכה ואח"כ הגדיש כל הגדיש על

אותו חלל דעכשיו נעשה שם סכך

מאליו ולא היה עליו שם סכך מתחילה:

אבל אם יש שם בו. חלל טפח אהל

הוא נמלא שם סכך על אותו גדיש

וכשחוטט צו מלמטה למעלה"י עד

שמגזיה את החלל לשיעור גוצה עשרה

אין זו עשייתו שהרי אינו מתקן

אלא הדפנות וצדפנות לא אמרינן

תעשה ולא מן העשוי והרי היא כסוכה

שפחותה מעשרה ומקק צה והשלימה

לעשרה"י: איכא דרמי לָה מירמא. לא

מתני להא דרב הונא צלשון לא שנו

ולפרושי מתני' אלא רמי מתני' מירמ'"]

אצרייתא ודרב הונא אשנויא אתמר:

מתני' המשלשל. כל מלמעלה

למטה קרי שלשול: מלמעלה למטה.

שהתחיל לארוג המחילה אכל הסכך

ואורג וצא כלפי מטה: שלשה טפחים

פסולָה. דהיינו כדי שיזדקר הגדי

צצת ראש דאמרנן"י פסולה: מלמטה

למעלה. שהתחיל לארוג מלמטה"י

סמוך לקרקע ומגזיה ועולה כיון

שהגזיה עשרה כשרה ואף על פי שלא

הגיע לסכך: רבי יוסי אומר בשם

שמלמטה למעלה. דיו צאריגת י':

כך מלמעלה למטה. דיו צאריגת

עשרה ואפילו גצוהה הרצה מן הארץ

כשרה וקסצר מחילה תלויה עשרה

מתרת: **גמ'** בור שבין שתי חצירות.

חליו צחצר זו וחליו צחצר זו ומחילה

צין החצירות ומהלכת ותלויה על פי

הצור ואין פתח צניהם לערב זו עם זו"י: אין ממלאין מונח. לא זו ולא זו לפי שמימי חצר זו מציא לזו: בין מלמטה. סמוך למים: בין מתוך אוגנו. כלומר צין מלמעלה רחוק מן המים וצלנד שתהא צתוך אוגן של צור דמוכתא מילתא דנשציל אוגן המים נעשית ומפרשינן טעמא צעירוצין שמחילה תלויה מתרת צמיס דקל הוא שהקילו חכמים צמיס אכל מחילה החולצת את החצירות ומהלכת ע"פ הצור שלא נעשה נשציל המים אינה מתרת דאין מחילה תלויה מתרת צמיס אלא הנעשית נשציל להחיר מלוי המים כגון גוזזטרא שלמעלה מן הים"י דתנן

צעירוצין (דף פו:) דעושין לה מחילה תלוי' וכגון זו שצתוך אוגן הצור: צית עזיס מטלטל מלא וריקן דלא שיך למדרש הכי אלא גצי שק"י שאין דרך לעשותו אלא מלא וריקן שעשוי לשאת צו משאות כדכתיב (נראשית מז) ולהשיב כספיהם איש אל שקו: **דלא** חזי' לא לעניינים ולא לעשירים. *ואפילו חישב עליהן צטלה דעתו והא דמשמע צוצמים פרק דס חטאת (דף נז.) דמטלית פחותה משלש על שלש מהניא ציה מחשבה לא דמי דהתם מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כדפרישית פרק כ"ח דכלים"י: **אבל אם יש שם חלץ טפח**. מצינן למימר רצ הונא לטעמיה דאמר לעיל (דף י.) גצי צין סוכה לסוכה טפח ושמא מאן דאמר התם ארצעה הכא מודה דהא לשמואל דאמר התם עשרה הכא לא שיך:

בין מלמטה בין מתוך אוגנו. יש ספרים שכתוב צה"י צין מלמטה מתוך אוגנו ולא יתכן דאם כן מלמעלה היינו חוץ לצור דאי צתוך הצור סמוך לשפתו היינו מתוך אוגנו ואם כן היינו כותל שציניהן דקאמר ר"י שמפסיקין צין שחי החצרות ומהלכת על פי הצור ועוד דאם כן לא הוי למעלה דת"ק כגון למעלה דרצן שמעון בן גמליאל דפליגי אמוראי פרק כילד משתתפין (עירובין דף פו.) דרב הונא אמר למטה למטה למעלה ממש וזה וזה צצור ורצ יהודה אומר למטה מן המים [למעלה למעלה מן המים"י]:

הגדיש עשוי לשם צל בעלמא אבל יש שם חלל טפח במשך (ששה) [שבעה] טפחים שיעוד משך סוכה קטנה ונמצאת הסכך ההיא עשויה לשם צל סוכה בעלמא וקיי"ל סוכת דקב"ש סוכת גוב"ך סוכה מ"מ כשרה וזה שחוטט בגדיש למטה

הגדיש עשוי לשם צל בעלמא נעשית ואינה עשויה לישב אוצד שאין דרך בני"א להגדיש תלוי וכיון שתלה זה ונתבדר לשם סוכה הניחו לפיכך כשר ושאר השמועה פשוטה היא. (א) פיר"ש גאון"י] **למיתב עליה** ולמיש' אשלא. ראויה היא לישב עליה ולטוות נעורת או פשתן או קנבוס אלא] שכל הנטווה גם צריך לישב הטווה ע"ג מקום גבוה כדי להפשיל וידר להפשיל וידר לקצהה] (כ"י כרעים וסומכין אותה ויושבים עליה וככלי"ז] חשובה ואע"פ שאינה מטה על מתכונתה לפיכך מיטמאת אברים ומיטהרת אברים הללו: המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם גבוהות מן הארץ כו'. תנן התם בעירובין פרק ח' בור שבין ב' חצירות כו' עד

פרק ראשון

סוכה

טו.

מטה מטמאת חבילָה. משנה היא פרק י"ח דכלים ומטמאת חבילה כשהיא מחוברת יחד אצל נתפרקה אצר אצר אינה מקצלת טומאה אפילו צקצרה ושחי כרעים ומכל מקום מודה רצי אליעזר שאם נתפרקה וחזר ומטהרת חבילה אם טמאה היא אין טעילה עולה לה אצרים אצרים אלא מתקנה ומטעילה וחכמים אומרים מטמאת אצרים כדמסיק בצארכה ושחי כרעים כן ריהטא דמתני' דכלים לכאורה אצל צתוספתא דכלים"י לא משמע הכי דחניא כילד כרע שפירשה מן הארכה עם הקצרה רצי אליעזר אומר הרי זה חיבור ואם הטעילה אינה חולצת וחכמים אומרים אינו חיבור ואם הטעילה חולצת ולפי שיטת התוספ' הכי פירושא דמתני' ומטמאת חבילה דכשם כשכולה שלימה אם נטמא אחד מאצריה נטמאת כולה כך נמי כשפירש הכרע מן הארכה ועומדת עם הקצרה חיבור הוא ואם נטמאת הכרע נטמאת הקצרה והיינו דקתני צתוספתא רצי אליעזר אומר הרי זה חיבור ומטהרת חבילה אם חייאל צמטול את השלימה וחכמים אומרים מיטמאת אצרים ולא חבילה ואם נטמאת הכרע היא טמאה ולא קצרה ואינה חיבור כשלימה והיינו זה דקתני צתוספתא וחכ"א אינה חיבור ומטהרת אצרים מטציל הכרע צפני עצמה ולא חבילה הכרע עם הקצרה שהקצרה חולצת עליה ואינה כשלימה דהמטציל מטה שלימה אע"פ שלא פירקה טהורה:

ומטהרת חבילָה. משמע דפשוטי כלי עץ טמאין כגון מטה דחויא למדרסות (א) ואית להו טהרה צמקוהוהא דמשמע פרק רצי עקיצא (שנת דף נז. ושס) דמפץ אין לה טהרה צמקוה אומר ר"ת דהתם צסל שיפא ושל גמי והא דאמרין פ' כילד הרגל (צ"ב דף כה: ושס) גצי מפץ וקמיימי לה צין לטומאת ערב צין לטומאת שצעה דמשמע שיש לו טהרה לאחר שצעה דאפילו צאנו לפרש דלדין טומאת שצעה קאמר כלומר להיות אצ הטומאה משום דאין לך דצר הטמא טומאת שצעה אלא אם כן הוא אצ הטומאה מכל מקום אי לית ליה טהרה צמקוה אין יכול ליעשות אצ הטומאה כדמוכת צשילחי עירובין (דף קז:) אלא כריך לומר דההיא צרייתא דמפץ צמת מנין משמע"י דמיימי ליה צכל מפץ צין צסל עץ כגון מחללת של קנים צין צסל שיפא וגמי ודייקינן פרק אמר רצי עקיצא (שנת דף נז.) ממופץ של שיפא וגמי וצפרק כילד הרגל (צ"ב דף כה:) דייקינן ממופץ של עץ והא דאית להו לפשוטי כלי עץ טהרה צמקוה אף על גב דקרא דצמיס יוצא דצסוף פרשת שמיני"י כתיב גצי מקצלי כלי עץ דכתיב מכל כלי עץ או צגד או עור או שק מכל מקום נפקא לן מאידך קרא דכתיב צפרשת מדין"י כל מעשה עזיס וכל כלי עץ שתחתאו דליכא למימר מה מעשה עזיס מטלטל מלא וריקן דלא גצי שק"י שאין דרך לעשותו אלא מלא וריקן שעשוי לשאת צו משאות כדכתיב (נראשית מז) ולהשיב כספיהם איש אל שקו: **דלא** חזי' לא לעניינים ולא לעשירים. *ואפילו חישב עליהן צטלה דעתו והא דמשמע צוצמים פרק דס חטאת (דף נז.) דמטלית פחותה משלש על שלש מהניא ציה מחשבה לא דמי דהתם מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כדפרישית פרק כ"ח דכלים"י: **אבל אם יש שם חלץ טפח**. מצינן למימר רצ הונא לטעמיה דאמר לעיל (דף י.) גצי צין סוכה לסוכה טפח ושמא מאן דאמר התם ארצעה הכא מודה דהא לשמואל דאמר התם עשרה הכא לא שיך:

בין מלמטה בין מתוך אוגנו. יש ספרים שכתוב צה"י צין מלמטה מתוך אוגנו ולא יתכן דאם כן מלמעלה היינו חוץ לצור דאי צתוך הצור סמוך לשפתו היינו מתוך אוגנו ואם כן היינו כותל שציניהן דקאמר ר"י שמפסיקין צין שחי החצרות ומהלכת על פי הצור ועוד דאם כן לא הוי למעלה דת"ק כגון למעלה דרצן שמעון בן גמליאל דפליגי אמוראי פרק כילד משתתפין (עירובין דף פו.) דרב הונא אמר למטה למטה למעלה ממש וזה וזה צצור ורצ יהודה אומר למטה מן המים [למעלה למעלה מן המים"י]: **בית** הגדיש עשוי לשם צל בעלמא אבל יש שם חלל טפח במשך (ששה) [שבעה] טפחים שיעוד משך סוכה קטנה ונמצאת הסכך ההיא עשויה לשם צל סוכה בעלמא וקיי"ל סוכת דקב"ש סוכת גוב"ך סוכה מ"מ כשרה וזה שחוטט בגדיש למטה

הגדיש עשוי לשם צל בעלמא נעשית ואינה עשויה לישב אוצד שאין דרך בני"א להגדיש תלוי וכיון שתלה זה ונתבדר לשם סוכה הניחו לפיכך כשר ושאר השמועה פשוטה היא. (א) פיר"ש גאון"י] **למיתב עליה** ולמיש' אשלא. ראויה היא לישב עליה ולטוות נעורת או פשתן או קנבוס אלא] שכל הנטווה גם צריך לישב הטווה ע"ג מקום גבוה כדי להפשיל וידר להפשיל וידר לקצהה] (כ"י כרעים וסומכין אותה ויושבים עליה וככלי"ז] חשובה ואע"פ שאינה מטה על מתכונתה לפיכך מיטמאת אברים ומיטהרת אברים הללו: המשלשל דפנות מלמעלה למטה אם גבוהות מן הארץ כו'. תנן התם בעירובין פרק ח' בור שבין ב' חצירות כו' עד

עין משפט ונר מצוה

צב **א** מ"י פכ"ו מהל' כלים הלכה יג:
ק **ב** ג מ"י פ"ה מהל' סוכה הל' ט טו"ש ע"א"ח סימן תרל"ה:
קא **ד** מ"י שס פ"ד הלכה ד סמג עשין מג טו"ש ע"א"ח סימן תרל סעיף ט:
קב **ה** מ"י פט"ו מהל' שנת הלכה יא ופ"ג מהל' עירובין הל' כא סמג עשין א טו"ש ע"א"ח סי' שעו סעיף א:

ליקוטי רש"י

המשלשל. מתחיל לארוג דופני הסוכה צערצ כלפי מעלה ומשלשל וצא כלפי מטה. **משלשל**. מוריד [שבת צד.]. גבוהות מן הארץ שלשה. דגדיס צוקעיס צה הויא לה תלויה ופסולה. מלמטה למעלה. שנוגעות בקרקע. **אם** גבוהות עשרה טפחים בשירה. ואע"פ שאין מגיעות לסכך, והכא לא גרס גבוהות מן הארץ אלא אם גבוהות עשרה טפחים, **בשם** ששלמטה למעלה. כשעלת ליה ואע"ג דלא מטיא לסכך [עירובין פו.]. אין ממלאין הימנו. שזה ממלא מרשות חצירו אלא"כ כו'. בין מתוך אוגנו. אע"פ שאינה נוגעת צמיס קל הוא שהקילו חכמים צמיס דאמר ציה גוד אחית למחילה וצלנד ששהא צתוך אוגן הצור שמהא כהפסקה [שם].

רבינו חננאל

הא דתנן מטה מיטמאת אברים ומיטהרת אברים. ר' חנין אמר בארכוה וב' כרעים בקצרה וב' כרעים. דעדיין תודת כלי עליה דחויא למסמכינהו אגודא ולמיתב עלה ולמישד אשלא עליה"ל ומשום הכי דאוקימנא למתני' בדאית תודת כלי עליה ונדחת היות סיוע דלמי בדר טביומי דאמר סככה בבלאי כלים פסולה. ופשט אבוי מטלאות שאין בהן ג' על ג' דלא חזו לא לעניים ולא לעשירים ואע"ג דתניא כוותיה דתניא מחצלת של שיפא ושל גמי אע"פ שנפחתו שידיה מכשיעור אין מסככין בהן ושל קנים גדולה מסככין בהן ד' אליעזר אומר אם אינה מקבלת טומאה [מסככין בה] לא דייקא מתניתין כוותיה (ב) מתני' החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה. אמר רב הונא לא שנו אלא שאין חלל טפח במשך שבעה כו'. יש מי שאומר לא שנו כי אינה סוכה אלא בזמן [שאין] שם חלל טפח במשך שבעה כו' מחודש עשוי עכשיו בהגג טפח גובה במשך שבעה אבל אם יש טפח שם הא קיי"ל דטפח אהל הוא ומשך ז' טפחים הוא משך סוכה קטנה וכאילו עכשיו הוא עשוי לשם החג. ויש מי שאומר לא שנו אלא שאין שם חלל אפילו טפח בתחלת גדישת